

POIMENOVANJA DRAMSKIH OSEB V SLOVENSKI DRAMATIKI S KONCA 18. STOLETJA IN DANES

Irena Orel

Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 821.163.6–2.09"179":81'373.23

UDK 821.163.6–2.09Möderndorfer V.

Prispevek podaja tipološki prikaz lastnoimenskih in občnoimenskih poimenovanj dram-
skih oseb v slovenski dramatik s konca 18. stol. (Dev, Linhart, Mure), ki so z njimi skladno
s tematiko in žanrom dramskih besedil družbeno, značajske in pragmatično opredeljene. Pri-
merjava z današnjo izbiro imen in ljubkovalnih vzdevkov v Möderndorferjevi komediji *Nežka
se moži* [...] omogoča vpogled v psihosocialne razlike treh Linhartovih likov.

slovenska dramatika, 18. stoletje, poimenovanja dramskih oseb, Linhart, Möderndorfer

The paper presents a typological view of proper and common names of protagonists in
Slovene drama in the late 18th century (Dev, Linhart, Mure) which, according to the theme and
genre of dramatic works, are socially, psychologically and pragmatically defined. Compar-
ison with today's choice of names and nicknames in Möderndorfer's Comedy *Nežka se moži*
[...] (*Nežka is Getting Married*) provides insight into the psychosocial differences of three of
Linhart's characters.

Slovene Drama, 18th century, name of characters, Linhart, Möderndorfer

1 Poimenovanja dramskih oseb in njihove vloge

Lastna in občna poimenovanja družbeno, narodnostno, statusno, značajske dolo-
čajo dramske osebe kot nosilce dramskega dejanja in tipizirane predstavnike dobe. Ob
drugih jezikovnih sredstvih prezrcaljuje tako dramatikovo družbeno-psihološko pro-
jekcijo medsebojnih razmerij kot konkretne odzive v določenem govornem položaju.

2 Poimenovanja oseb v slovenski razsvetljenski dramatik konec 18. stol.

2.1 Obravnavana dramska besedila

Prva slovenska dramska besedila zadnjih 20 let 18. stol. sledijo antičnim mito-
loškimi vzorom z alegoriziranjem, so priredbe drugih dramskih besedil ali imajo zgolj
didaktično moralno-vzgojni namen. Poimenovalna izbira bo obravnavana v štirih
dramskih delih različnih žanrov: v libretu za opereto *Belin F. Deva* (= D) (Pisanice
1780), komedijah *Županova Micka* in *Ta veseli dan ali Matiček se ženi* (1790) A. T.
Linharta (= L) in rokopisnem *Pogovaru od pijače inu ventočenja tiga vina* (1791)
Silvestra Mureta (= M). Ugotovljene bodo razlike v družbeno razslojenem poimeno-
vanju in naslavljanju ter spoznana pragmatična vloga priložnostno čustveno

obarvanih ljubkovalnih ali zmerjalnih vzdevkov. Dramski zaplet v obeh Linhartovih igrah stopnjujejo tudi sprememba ali nepoznavanje imena ter zamenjave in neprepoznavnost oseb in imen.

2.2 Tipologija poimenovanj oseb v slovenski razsvetljenski dramatiki

2.2.1 Lastnoimenska poimenovanja

Dramske osebe, predstavljene v seznamu nastopajočih, na začetku replik in v besedilu, so označene z lastnimi in občnimi imeni. Lastna imena so v dramatiki specifična, neindividualizirana, saj izražajo družbeni položaj in lastnosti njihovih nosilcev, celo vodilni zaplet oz. njegov izid (baron *Naléte* se večkrat ujame v mišnico). Osebe opredeljujejo podomačena osebna svetniška imena (npr. L: baronica *Rozala*, delavec *Gašper*; M: *Mathia*, *Lenard*) oz. ljubkovalne izpeljanke iz njih (L: *Anže*, *Jaka*, *Micka*; *Matiček*, *Tonček*, *Nežka*; M: *Mica*) ali priimki predvsem tujega izvora, ki izkazujejo narodno pripadnost (L: *Tulpenheim*, *Monkof*), za ženske osebe feminativne oblike (L: *Šternfeldovka*; *Smrekarica*). Tvorjena iz občnoimenskih vzdevkov smešijo značajske lastnosti (L: *Glažek*; *Budalo*, *Zmešnjava*). Posamezno osebo označuje le ena oblika imena, zveza imena in priimka se razkrije le v uradni rabi pri podpisu pogodbe (L). Ime lahko izraža značajske poteze oseb (*Nežka* vzbuja konotacije nežnosti ali zbadanja, *Žužek* neprijetne golazni). V Devovi opereti so izbrana domača poimenovanja bajeslovnih bitij iz rimske mitologije. Pri Linhartu ima slabšalno vlogo tudi ime prebivalcev sedeža Kranjske (*Ljubljančan* je v obeh igrah oznaka za mestne gospod(i)če). Ime lahko dopolnjuje ljubkovalni/zmerjalni pridevnik (L: (*moj*) *lubi*, *lubeznivi* – *šentani* *Matiček*).

2.2.2 Občnoimenska poimenovanja

So nevtralna in osebe natančneje opredeljujejo ali so ustaljeni ogovorni obrazci, frazemi. Določajo jih po stanovski pripadnosti, nazivu (L: *baron*, *žlahtni gospod*, M: *Fajmašter*, *kmet*); naslavljanju (L: *gnadliva gospa*, *Vaša gnada*, *gospod*, *gospa*; M: *G. Ozha* 'župnik'); funkciji ali poklicu (L: *župan*, *šribar*; *študent*, *hišna*, *delovc*; M: *gospodina*, *šoštar*); sorodstvenem in zakonskem razmerju (npr. L: *hči*, *moje dekle*, *oča*; *sin*, *žena*, *mož*, *moj gospod*, *oča*, *očka*, *ženem*, *nevejsta*; D: *sestrice* (nimfe med seboj); starostni opredelitvi po spolu (L: *fant*, *dekelca*, *punč(e)ka*, *fant*, *fantiči*, *otrok*, *mladenč*, *možak*, *deklič(i)*; D: *dekelce* (nimfe)). Značilna je raba čustveno zaznamovanih priložnostnih poimenovanj, ki je položajno in razpoložensko spremenljiva; od ljubkovalnic, pomilovalnic za pristrčno, naklonjeno občutje (*moj ljubi*, *ljubka*, *srcece*; *božec/božček*, *siromak*) do zbadljivk, posmehljivk, zmerjavk za odklonilen, sovražen odnos (L: *fantalin*, *goljuf*, *grdež*; *paglovec*, *kurbe sin*). Vsa imena nastopajo kot pragmatična poimenovanja v ogovoru ali samogovoru ali se pojavljajo posredno v pripovedi drugim; navadno se ujemajo (*Nežka* – *dekle*, *Tonček* – *fant*, *gospod*, *gospa*), pa tudi razlikujejo (L: *milostljivi gospod* : *baron*). Razširjene so tudi s svojilnimi (*moj*, *tvoj*) in lastnostnimi določili (npr. *ljuba*, *lepa*, *prekleti*, *predrti* ...).

2.3 Poimenovanja v Devovi opereti *Belin*

Poseben tip lastnoimenskih poimenovanj z antičnega rimskega mitološkega olimpa je izkazan v Devovi opereti *Belin*, kjer so dramske osebe alegorizacija človeških odnosov, dobrega in zla, svetlobe in teme. Belina preganja neukrotljivi uničevalec »Burja, tuje ta hude vetr«, sprevrženo v lastno ime moškega spola. Latinska imena božanstev so v seznamu *Pojočih peršon* (14/68) poslovenjena in razen pri Apolonu (»Bellin, tuje: Sonze«) navedena ob njih: boginje blagostanja (»Nymfe teh Bogov Gospodične«) so: *Sejvina*, *Ceres*, staroitalska boginja poljedelstva, *Rožnecvitarca*, *Flora*, rimska boginja cvetja, *Sadjanka*, *Pomona* sadnega drevja, ogovarjajo se ljubkovalno s sestrice. Belin jih kliče z »o, dekelce moje«, sam sebe in one njega z lastnim in občnim imenom: »Ti boš naš Belin, naš nam buh sam tedej; Nej bo vaš Belin vaš vam buh on vselej.« (28/97.) Polarizacijo oseb na svetlo, cvetoče z Belinom in divje, peklenko z Burjem ustvarjajo tudi ogovorni vzdevki: npr. niz zmerjavk v recitativu jeznega Burja: »Tumpe! Tape!¹ Macafure!² / Šeme, buče brez mužgan! / Fefle! Cujne! Cape! Gure! [...] Lajne! Cajne!« (22/85), s katerimi ošvrka njihovo neumnost, zaničnost, strahopetnost, klepetavost in nemoralnost. Nimfe označijo Burja s »Peklenska furija! Nasrečne Burija!« (21/83) in *trinog* (21/83, 23/87), sam se pohvali: »Burja je moš« (20/82, 21/83).

2.4 Poimenovanja v Pogovaru od pijače S. Mureta

V *Pogovaru Od pijazhe, inu ventozhejna tega Vina med enim G: Fajmastram, inu /hterjim Farmanim, katerih imena so tukej le ismislene*,³ ki ga je zapisal kurat Silvester Mure s Kolovrata, je eksplicirana neistovetnost imen z resničnimi osebami.⁴ G. Fajmašter je za svoj god povabil štiri farane, *farmane*, da bi jih odvrnil od pitja: označeni so z domačimi oblikami svetniških imen in poklicem: *Miha*, kmet, Mica, gospodina, Lenard, šoštar 'čevljar', Mathia, oštir ali Wirt (prevzeti sopomenki za krčmarja).⁵ Ogovarja jih po imenih, tudi z določilom: *moj Micha, moj/lubeznive Lenard* (2). Ob zvezi s prevzetim izrazom *G. fajmašter* ga naslavljajo tudi z *G. Ozha*. Mica ozmerja Lenarda z *gerdež* (5v). V pogovoru so omenjeni še: *vy Možaki, za nas kmete, luštna kompanija 'družčina', Gospodji, gmein 'preprosti' človek* ter številna poimenovanja za pijance.

2.5 Poimenovanja v Linhartovi Županovi Micki

V *Županovi Micki* (1790), priredbi nemške Richterjeve komedije, so *Pershone* plemiškega rodu označene s priimki nemškega izvora, ženska oblika ima slovensko obrazilo: Tulpenheim (= T), en žlahtni gospod, Šternfeldovka (= Š), ena mlada bogata vdova, Monkof (= Mo), Tulpenheimov prijatelj, za druge pa so v rabi domača

¹ Prim. Pleteršnik *tapa, lajna, gura* (kor., bav. nemško).

² Legiša v opombah razloži: »Tumpe: tepke, butaste ženske; Tape: neumnice, trape; Mazafure: zanemarjene ženske. – Fefle: feflje, čenče, žlobudre. – Gure: mrhe.« (Legiša 1977: 433.)

³ Rokopis je na spletu med *Neznanimi rokopisi slovenskega slovstva 17. in 18. stoletja* (Ms 035) predstavil Matija Ogrin. Besedilo je v Nadškofijskem arhivu v Ljubljani.

⁴ Pogovor je značilna vrsta pesmi v *Pisanicah*, npr. Devova Pogovor med Špelo in Meto (1780) idr.

⁵ Ogovorjen je še Tone (morda kaplan?), ki toči vino in ni na seznamu oseb.

Ijubkovalna osebna imena: Jaka, župan (= Ž), uradno s priimkom Zanetovec, Micka, njegova hčer (= M), ur. M Zanetovka, Anže, Micken ženem (= A), ur. A Hudoba, kar Glažek označi za grozno ime, edino Glažek, šribar (= G), je metonimični izvzdevčni priimek nemškega izvora z domačim manjšalnim *-ek*. Občna imena za Ž-a so še: *oča župan*, G ga ogovarja z *očka, lubiček*, tako še Mo-a in T-a; M je (*lubezniva*) *Micka*, (moje) *dekle, ti šentanu deklet (Ž)*; *dekle, lubca, lubka, srota, Angelček, županova Micka, ta punčeka (Š)*; *rožca, cvet, krajlica ženskiga spola (G)*, Š-o ogovarjajo z *žlahtna gospa* (kar želi biti tudi M), le T z *gnadliva gospa*, posredno *bogata/moja vdova*, M jo sprva spozna za *golfizo*, za Mo-a je na koncu *hudič od ene žene*, T se M-i predstavi kot *Schönheim*, ironično ga tako imenuje Š, pa tudi *O ti goluf nesramni, o zapelivc gerdi*.⁶

2.6 Poimenovanja v Linhartovi komediji *Ta veseli dan ali Matiček se ženi*

2.6.1 V prvi izdaji

Poimenovalna struktura v komediji *Ta veseli dan ali Matiček se ženi* v petih aktih je zelo razčlenjena, saj nastopa v njej 12 oseb in skupina godcev ter fantov in deklet, enega od zapletov pa povzroča odsotna Marija Smrekarica, ključarica na Gobovem gradu. Ugotovimo lahko precejšnjo izvirnost poimenovanj, saj se izbira imen oseb ne ujema z Beaumarchaisovo predlogo. Naslavljanje barona (= B) in njegove gospe (= G) je določeno s tedanjo ustaljeno zvezo s prevzeto sestavino: *Vaša gnada, gnadlivi(a) gospod/gospa*.⁷ V priredbi iz l. 1840 je prva opuščena, prevzeti pridevnik pa nadomešča *milostljivi/a*. V seznamu so osebe (*Peršone*) označene z osebnim imenom (*Rozala, Matiček (= M), Nežka (= N), Tonček (= T), Jerca, Jaka, Gašper*), samo z izvzdevčnim priimkom: *Zmešnava (= Z), Žužek (= Ž), Budalo (= Bu), Nalétel* ob plemiškem nazivu *baron*, brez lastnega imena je poleg množice *fantov/ fantinov* in *dekličev* še *rihtni hlapec*, ki je v didaskalijah imenovan *Marka* (90, 91). Vse osebe so označene še poklicno, razen B-a, G-e (*»njegova gospa«*) in Jerce (*»županova hčer«*), župan pa ne nastopa. B izreče največ zmerjavk, T, imenovan *fant*, je deležen največ zmerjalnih (B *ta prekleti fant, Ta prekleti/nesrečni paglovec, beštja (mala), ti marčes, lažnivi tat, paperk⁸*) in sočutnih izrazov (G *lubi moj Tonček, (boterca), bošček ...; N ti serboritnek, (pel boš) šinkovček, bošček, božec, sromak*). B in G sta imenovana z *Vaša gnada, gnadlivi gospod/gospa, gnadlivi baron* (M in N), *lubi moj Baron* (M ironično), *naš baron (Nalétel)*,⁹ G ga kliče *lubi moj, moj lubi/lubeznivi/perserčni mož*, o njem še *moj Gospod*, G je možu *gospa, žena, Rozalka* (tolažeče), *»De bi zlodej še gnadlivo gospo«* (98), hišni (*moja*) *gospa*.

⁶ Podroben prikaz je v Linhartovih dramah zaradi omejenega obsega izpuščen.

⁷ Beaumarchais v *Figarovi svatbi* grofa Almavivo naslavlja z *Monseigneur*, grofico Rozino z *Madame »gospa«*.

⁸ T pove, kako ga je pri županu B ozmerjal z *»o ti paperk inu še eno drugo besedo, al me je sram povedat«* (13).

⁹ M ga tudi razkrinka: *»Ha, ha, ha! Ta se je nalétel«* (28), glagol uporabi tudi G (73) in še sam: *»Tukej sim se nalétel!«* (55).

Matiček je v obtožbi *N. N. vulgo Matizhek*, (po razkritju) pa *Jurček* (97), *Žužkov sin*. N ga naziva: *lubi moj (Matiček), lažnivec, nesramnež, perliznenec, trapež oz. moj Matiček/možiček*, B pa *lubi moj (Matiček), jezičnek, vlačugar, kurbe sin, beštja*, G (*lubi moj*) *Matiček, ta prederti Matiček, tvoj ženem* (N-i), Ž ga ozmerja z *jezičnek, šentani tat*, po razkritju se razneži: (*moj*) *Jurček, lubi moj sin Matiček, lubi otroci* (N in M); Z-i je *Perjatelj, Fantalin*, sebe N-i predstavi kot »*pervi hišni služabnik, perjatelj baronov*«. Nežko imenuje M (*moja*) *Nežka, moj Angelček, dekelca, moji ženi(ci), moja lubzo, moja nevejsta, lepa nevejsta* (ironično), B *Nežka, lubka, serček moj oz. (prederto) dekle, nevejsta Matičkova, hišna* (G-e), G še *luba moja*, Ž (M-u) *ena punčka*, sama pa omenja: *Jest boga srota, ta hišna, per tvoji ženici* (M-u). Ž je za M-a *ta prekleti Žužek, stara lažniva beštija! Perlizneni Žužek*, nato *očka*, za B-a *kanclir*. Advokat je *gospod Zmešnava* (M, Ž), *perserčni gospod; Gospod žlahtni*, v omembi *Zmešnjava* (M), druge naziva *visoku vučeni gospodje, častiliva gospodska*.¹⁰ B nadere Bu z *žvina*, M pa Jaka z *zjalo. Marija Smrekarica, ključarica*, ni prisotna (Ž jo omenja: »*od moje te stare*« (Z-i), *vašo mamko*). Nastopajo še *kmeteški fantje inu dekličiči, godci, cigovci* (B).

2.6.2 V priredbah

Priredbe Linhartovega *Matička* (Primičeva v delnem prepisu (1810),¹¹ Vodnikova v slovnici Franula de Weissenthurna (1811), Prešeren-Smoletova (1840)) se med seboj razlikujejo po slovnični, vsebinski prilagoditvi in aktualizaciji, zato tudi v spremembi poimenovanj. V izdaji iz l. 1840 se imena razlikujejo tudi glasovno in besedotvorno: *Rozala* je *Rozalija, Nežka Nežika, Jerca Jerica, Zmešnava Zmešnjava*. Prevzete poklicne izraze zamenjajo z domačimi (že Primic (= P), Vodnik (= V), sicer Prešeren-Smole (= S)): L: *Advokat*, P: *Doktor za pravde* – V, S: *Besednik*; L: *Gartnar* – P, V, S: *vertnar*; L: *Šribar* – P: *pisár (šribar)*, V, S: *pisar*; L: *Pershone*, P: *Osebe ali Pershone*, V: *Ponashavzi*, S: *Osébe*; L, P: *Lakaj* – V: *saplezhnik* – S: *služabnik*; L, V: *študent* – S: *učenec* (Orel 2006: 581–582). Med izdajami so še besedotvorne stilistične spremembe pri naslavljanju oseb po spolu: *deklizh* (L, V) S izrazi z *deklina, sheni* (L, V) manjšalno *ženici, fant* (za T-a) s *fantič*. Tudi naslavljanje je posodobljeno: *gnadljiva gospa* in *Vaša gnada* nadomešča *milostljiva gospa*.

3 Poimenovanja v Möderndorferjevi komediji *Nežka se moži, Matiček pa ženi* (2011)

Komedija iz slavističnih logov z monološkimi zastranitvami¹² se omejuje na tri družbeno, starostno, poklicno, značajsko različne osebe, povezane z Linhartom le po imenih, ki razen v ogovorni rabi (*Než-ka/-ika/-ica, Matiček*) nimajo manjšalne oblike: Matija (= M), slavist, Neža (= N), ljubiteljica literature, in Tonči (= T), avtomehanic.

¹⁰ Na sodni obravnavi so imenovani tudi drugi udeleženci: *Juri, Anže Kopriva, oča Jurjov, Matija Zatilnik, Andre Zakrilovic*.

¹¹ Primic je dodal celo nekaj slabšalnih vzdevkov: npr. N zmerja T-a: »Tiho bode, *neslanc*«, »Tiho bodi, *čenča*«.

¹² To je avtorjev podnaslov igre (GL 2011: 17).

Ohranja se en sam ljubezenski trikotnik (od vsaj štirih pri Linhartu), ki se na koncu razplete v sožitni trojček. Družbeno razslojevanje zamenja razlika med izobraženci in obrtniki. Težišče se iz družbenega dogajanja prevesi v subjektivni svet. Naslavljanja z *gospod*, *gospa* ni. Linhartov skopi besednjak ljubkovalnih izrazov (*ljubi (moj)*, *ljuba*, *ljubka*, *srčece*) ali rastlinskih primer Mickine lepote se razbohota v razneženem gruljenju N-e in M-a, ki si namenjata stereotipne in izvirne (obrazilno) različne (manjšalne: *-ek*, *-ec*, *-ček*; *-ica*, *-ka*, *-ika*; *-ko*) metaforične in metonimične vzdevke, ki so osamosvojena povedkova določila brez primerjalne sestavine (*Ti si (kot) kužek*) in nastopajo samostojno ali z večinoma zapostavljenim zaimkom *moj* in/ali ljubkovalnimi določili (*ljub(ljen)i(a)*, *navihana*, *sladki(a)*, *zrela* ..., prevzetima *luštkani(a)*, *cartkani(a)* itn.); učinkujejo predvsem čustvenostno, manj lastnostno opredeljevalno:

- znani že Linhartu: *moj ljubi*, *ljubi moj*, *ljubek moj* (vampasti); *srček*, *srčko*; *ljubica/ljub(i)ka (moja)*, *srčica* itn.;
- običajni: *lumpika (navihana)*, *sončica*; *miška moja*, *miškica navihana/cartkana*, *mucica*; *kužek moj (debelčkani)*, *mucek moj*, *golobček moj*, *dvoumni medek sladki*;
- manj običajni živalski: *morski prašiček ljubljene*, *bolhec*, *O glodalček luškani/sladki*, *pujsek/puček moj*; *srakica moja*, *luskonica ljubljena/draga*;
- rastlinski: *artičokica moja (zrela)*, *gobica*, *hortenzija ljuba*, *koprivica ljubljena/cartkana/sladka/cvetoča*, *krompirčica moja*, *mandarinica luškana*, *pšenička moja*, *sladkorna pesica ljubljena*, *zrela sončnica moja*;
- v povezavi s hrano: *špehek ljubi*, *grumpek sladki* (narečno 'ocvirkec'), *pirhek moj* (odziv na njeno rdečico), z dostavkom *sladkorček moj*, *s čokoladico oblit* itn.;
- predmetom (ironično): *kahlica moja cartkana*;
- telesno lastnostjo: *kožušček moj kosmatkasti*, *pleško moj* (v igri zamenjan z *nosko*).

Imajo tudi strokovni namen: profesor slovenščine želi z družico sestaviti enciklopedijo ljubezenskih izrazov. Ob obilju ljubkovalnic se redko pojavljajo (hudomušne) zmerjavke. N jih izreče T-ju: »Pa kaj ti je, *butelj avtomehanični!* [...] *Kreten zahojeni*« (30); *izsiljevalec*; »Ti si tak *štor*« (31). Užaljeni M imenuje T-ja *gumpec* (N-i).

Sorodstveni izrazi (razmerje *mamica – sin*, *brat – partner*, *oče – otrok*) imajo komično vlogo. Duhovno prisotna je mrtva mati v žari, ki jo M enostransko ogovarja z *mamica (moja, mila)*, drugim jo omenja z *moja mama*, »*uboga slavistka, učiteljica samohranilka*« (27), ostali jo (ne)ogovorno imenujejo *mama/mamica*. M v odnosu do mame sebe imenuje *tvoj edinec* (34), N pa v ogovoru mame *tvoj sin* (23). Mama ga je v otroštvu imenovala »*Matiček, sinko moj, sinek moj zlati*«. Zaplet stopnjuje lažni (*moj*) *brat(ec) (moj)* (31), ko N M-u predstavi svojega bivšega partnerja T-ja in postane *sestrica*. T se deloma razkrije z izbiro vprašalne povedi in ponovitve Nežkine sintagme: »*Jaz sem moj brat?*«, dokončno šele pri zasačenem poljubu in po Tončijevem priznanju, da je njen *partner* (31), a ne poslovni, kot sprva razbere pomen M.¹³ Očetovstvo je tudi sporni ključni element zapleta, ki se ob koncu ne razplete, čeprav T zaradi ugotovljene neplodnosti M-u sporoči: »*Oče boš.* [...] Rekel ti bo: »*Ata! Ati!*

¹³ Prevara pri Linhartu temelji na zamenjavi oseb s preobleko. Obe komediji družji igra skrivalnic za naslanjačem.

Očka! Oči!« (43), N pa ga zamenja z metaforičnim *avtor*: »Ja, Matiček, mislim, da si ti ... *avtor*« (42). V epilogu N in M otroka imenujeta *mali* (pri L je tako imenovan Tonček: »ta mali« (tudi ob študent, fant)). M sebe in N-o materi predstavi za *fant in dekle*, namenoma ne uporabi imena, temveč zaimek *ona* (34). T N-i izjavi, da se mu M zdi »kar *fejst poba*« (33).

Poimenovalne posebnosti so še: a) predstavljanje na uradni in prijateljski ravni ter po poklicu: »Jaz sem *Tonči*. Za prijatelje *Toni*. *Avtomehanik* [...]«, enako gostitelj: »Jaz pa *Matija*. Za prijatelje *Matiček*. *Slavist* [...]« (29); b) ogovor v 3. osebi: M: »*Imamo dekle, ljubko ovčico, Nežico*« (29); c) raba samooznačitvenih izrazov: N: *samohranilka, neporočena mati* (43), M (N-i): »*Tvoj bajsek plešasti je pameten!*« (27).¹⁴ Preobilje čustvenega izražanja s paletto bioloških ljubkovalnic lahko odraža hlepenje po nežnosti, besedoljubni odnos ali ludistično, pomensko izpraznjeno vlogo poimenovanj.

4 Sklep

Dramske osebe kot pomembna sestavina dramskega dogajanja niso opredeljene samo z uradnimi lastnimi imeni in naslavljanjem, značilnim za določeno obdobje, temveč tudi s čustveno obarvanimi ljubkovalnimi in slabšalnimi vzdevki, ki vzbujajo komične učinke. Imena imajo pomembno vlogo pri dramskem zapletu in razpletu: pri Linhartu so klasične prvine komedije zmešnjav zamenjava, sprememba ter nepoznavanje imen in priimka. Izbira oseb in njihovih poimenovanj je v dramatiki premišljena sestavina idejne zasnove, s posebnim namenom in pomenom, saj niso le »nomen«, temveč tudi »omen« s posebno sporočilno, ekspresivno in simbolno vrednostjo.

Viri in literatura

- BEAUMARCHAIS, Pierre Augustin Caron de: *Mariage de Figaro de Beaumarchais*. <http://www.bacdefrancais.net/mariagedefigaro.php>
- DEV, Damascen Janez, 1780 (1977): Belin. Lino Legiša (ur.): *Pisanice 1779–1782 = Die Gedichtsammlungen Pisanice 1779–1782*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 66–99 (13–29).
- LINHART, Anton Tomaž, RICHTER, Joseph, EGER, Janez Friderik, 1790: *Šhupanova Mizka*, stiskana per Joan. Frideriku Egerju. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-YWFO03B0>.
- LINHART, Anton Tomaž, 1790: *Ta veššeli dan ali Matizhek še sheni: ena komedia v' pet aktih. Obdelana po ti franzo/ski: La folle journée, ou le mariage de Figaro par M. de Beaumarchais*. Stifkana v' Lublani v' lejti 1790 per Ignazi od Kleinmayerja.
- LINHART, Anton Tomaž, 1810: *Veseli dan ali Matizhek se sheni*. NUK, Rokopisni oddelek, Ms 361, mapa H. (Primic).
- LINHART, Anton Tomaž, 1811: *Ve/éli Dan ali Matizhik /e sheni*. Vincenzo Franul de Weissenthurn: *Saggio grammaticale italiano-cragnoilino*. Trst: Antonio Maldini. 200–349.
- LINHART, Anton Tomaž, 1840: *Veséli dan ali Matiček se žéni*. Uredila Andrej Smole in France Prešeren. Ljubljana: J. Blaznik.

¹⁴ V monologu se označi: »[N]isem čudak ali posebnež ali zblojenec [...] perverznež« [...] *Popolnoma normalen slavist sem [...] neke vrste znanstvenik*«. Materi izrazi svoje dvome o očetovstvu s protipomenkami: »Sem *avtor* ali samo *uporabnik*? Sem *oče* ali samo *prijazen striček?*« (42).

- MÖDERNDORFER, Vinko, 2011: Nežka se moži, Matiček pa ženi. Eva Kraševc (ur): *Gledališki list SNG Drama Ljubljana*, XC/11, sezona 2010/11, uprizoritev 12. 4. 2011. 17–48.
- OREL, Irena, 2006: Jezikovne posodobitve Linhartove komedije *Ta veseli dan ali Matiček se ženi skozi čas*. Marko Jesenšek, Zinka Zorko (ur.): *Jezikovna predanost: akademiku prof. dr. Jožetu Toporišiču ob 80-letnici*. Maribor: Slavistično društvo, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 572–584.
- PLETERŠNIK, Maks 1893/94: *Slovensko-nemški slovar*: <http://isjfr.zrc-sazu.si/pletersnik/>
- REGISTER SLOVENSkih ROKOPISOV 17. IN 18. STOLETJA: Ms 035. Silvester Mure: *Pogovar od pijače inu ventočejna tega vina*. http://nl.ijs.si:8080/nrss:nrss_ms_035/VIEW/